

Rijksoverheid

Spelregels

Meerjarenprogramma

Transitie Landelijk Gebied

Ten geleide: Samen bouwen, leren door te gaan doen

Voorliggend document geeft het proces weer voor besluitvorming over aanvragen voor Rijksbijdragen in het kader van de uitvoering van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Het document bevat informatieprofielen, oftewel besluitvormingsvereisten die bij deze aanvragen toegepast worden. De spelregels gelden voor zowel provincies als Rijk. De spelregels worden nu (najaar 2022) kenbaar gemaakt opdat alle betrokken partijen er op kunnen anticiperen bij het verder vorm geven van gebiedsprocessen, gebiedsprogramma's en maatregelen. Ook om te bevorderen dat, gegeven de urgentie van de opgaven in het NPLG, een start gemaakt kan worden met de uitvoering.

Het spelregeldocument is vanaf het voorjaar van 2022 ontwikkeld door de Regieorganisatie Realisatie Transitie Landelijk Gebied. De Regieorganisatie heeft dit gedaan in samenspraak met (koepelorganisaties van) provincies, waterschappen en gemeenten, Rijksoverheid (onderdelen LNV, EZK, IenW, BZK, FIN) en maatschappelijke organisaties in de domeinen agro, natuur, milieu en leefomgeving.

Uit de feedback op concept versies is naar voren gekomen dat betrokken partijen enerzijds vragen om kaderstelling om tot realisatie van de NPLG-doelstellingen binnen gestelde termijnen te komen. Anderzijds uiten betrokken partijen behoefte aan ruimte en flexibiliteit om adequaat in te kunnen spelen op de verschillen in opgaven en het verloop van gebiedsprocessen. Het spelregeldocument is bedoeld om hier evenwicht in te bereiken en een start met de uitvoering te kunnen maken. Het spelregeldocument beoogt niet een keuze tussen kaderstelling en ruimte te maken. Beide aspecten zijn voor een succesvolle realisatie van het NPLG immers relevant. Het gaat erom samen beheerst én lenig aan de slag te gaan.

De spelregels zijn bovenal een functioneel instrument. Ze moeten werken in de praktijk. Op basis van de voorliggende versie gaan Rijk en provincies in een aantal pilots oefenen met het aanvragen van een Rijksbijdrage voor uitvoering van een samenstel van maatregelen en het toepassen van de spelregels. Het toepassen van de spelregels in de praktijk zal samengaan met leer- en ontwikkelpunten. In lijn met de lerende aanpak van het NPLG is er daarom ruimte om de spelregels in de komende jaren door te ontwikkelen en te actualiseren.

De spelregels hangen nauw samen met andere onderdelen van de transitie landelijk gebied, zoals de (door vertaling van) doelen en structurerende keuzes in het NPLG, het (wetsvoorstel voor instelling van een) Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur, de handreiking gebiedsprogramma's, de instelling van de Ecologische Autoriteit en monitoring van zowel realisatie van maatregelen als doelbereik. Waar een relatie met deze of andere onderdelen van de transitie-aanpak aan de orde is, wordt dit weergegeven en zo nodig verwezen naar documenten met verdere toelichting.

Onderdelen van de spelregels krijgen verdere uitwerking. Dit gebeurt, evenals het opstellen van de spelregels, in samenspraak met provincies en andere betrokken partijen. Voorbeelden van uitwerking zijn de invulling van het Meerjarenprogramma, het bijbehorende programmaboek, de inrichting van regionale stuurgroepen en het Bestuurlijk Overleg Landelijk Gebied evenals het werkproces voor de integrale beoordeling van aanvragen voor Rijksbijdragen.

Het document bevat drie hoofdstukken met een bijlage:

- Hoofdstuk 1: over de context, bedoeling spelregels en gezamenlijke sturing van Rijk en provincies;
- Hoofdstuk 2: over het werken met spelregels aan de hand van een gefaseerde aanpak, maatregel-pakketten en een integrale beoordeling;
- Hoofdstuk 3: over informatieprofielen (besluitvormingsvereisten) aansluitend op de fasering.

Inhoud

1. Bedoeling spelregels en meerjarige programma aanpak	4
1.1 Aanleiding en context	4
1.2 Doel en uitgangspunten spelregels en meerjarige programma aanpak	5
1.3 Provincies en Rijk sturen samen op voortgang	7
2. Werken met spelregels	9
2.1 Een gefaseerde aanpak voor maatwerk en iteratie	9
2.2 Maatregelpakketten voor effectieve sturing	10
2.3 Realisatiefase: uitvoering van maatregelen daar waar het kan	11
2.4 Planuitwerkingsfase: uitwerking maatregelen om tot realisatie te komen	11
2.5 Omwisselbesluit voor actualisatie deel gebiedsprogramma's	12
2.6 Meerjarig programmeren en monitoren	13
2.7 Integraal beoordelen van aanvragen voor Rijksbijdragen	14
3. Informatieprofielen	16
3.1 Werken met besluitvormingsvereisten	16
3.2 Informatieprofiel voor Beslissing tot start realisatie	16
3.3 Informatieprofiel voor Beslissing tot start planuitwerking	17
3.4 Informatieprofiel voor Verkenning omwisselbesluit	19
Bijlage	21
Informatieprofiel voor Opleverbeslissing	21

1. Bedoeling spelregels en meerjarige programma aanpak

1.1 Aanleiding en context

Nationaal Programma Landelijk Gebied

In het Coalitieakkoord 2021-2025 is aangekondigd dat met de uitvoering van het *Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)* de uitdagingen in het landelijk gebied aangepakt worden. Het NPLG richt zich op het onontkoombaar realiseren van Europese en internationale verplichtingen op het terrein van natuur (inclusief de nationale en regionale stikstof opgave), water (Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn) en klimaat (terugdringen broeikasgassen als gevolg van landbouw en landgebruik). Daarnaast bevat het NPLG structurerende keuzes voor water en bodem, stikstof en landbouw, die richting geven aan de ruimtelijke samenhang in het landelijk gebied. De integrale aanpak van doelen en structurende keuzes in het NPLG draagt bij aan verduurzaming en daarmee de toekomstbestendigheid van de landbouw. In de [startnotitie NPLG](#) en het [ontwikkeldocument NPLG](#) zijn de aanpak, samenhangende doelen en structurende en beleidskeuzes uiteen gezet.

Transitiefonds en andere financiële bronnen

Omdat de transitie landelijk gebied langjarig, voorspelbaar en coherent beleid vereist, stelt het kabinet incidenteel tot 2035 middelen beschikbaar via een bij wet in te stellen *Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur* (hierna: Transitiefonds). Het Transitiefonds is bedoeld voor de bekostiging van landbouw- en natuurmaatregelen met het oog op het bereiken van de doelen rond natuur, stikstof en water en de klimaatopgave voor landbouw en landgebruik. In het [wetsvoorstel](#) voor de instelling van het fonds en bijbehorende memorie van toelichting is dit uiteengezet.

Het Transitiefonds vormt een belangrijke financiële basis voor de uitvoering van het NPLG. Tegelijk reiken de doelstellingen van het NPLG evenals de tijdhorizon (2050) verder dan het fonds. Voor realisatie van het NPLG zullen daarom ook andere financieringsbronnen -van Rijk en regio- worden aangewend. Voorbeelden hiervan zijn de al eerdere toegezegde Rijksbijdragen zoals voor de Structurele aanpak stikstof, de Natuurpact-afspraken en het Programma Natuur. Bij gedeeltelijke bekostiging door het Rijk zal medebekostiging door mede overheden of andere (private) partijen nodig zijn, voor zover dat passend is bij de aard van de samenstelling van de betreffende maatregelen. De verscheidenheid van financiële bronnen brengt een complexe uitdaging van afstemming in besluitvorming. Dat geldt ook voor de navolgende verantwoording die idealiter laag is in administratieve last. Het slagen van de integrale aanpak NPLG vereist dat alle betrokken overheden hier oplossingsgericht en als één overheid uitvoering aan geven.

Gebiedsgerichte aanpak

Een gebiedsgerichte aanpak staat in de transitie van het landelijk gebied centraal. Dit betekent het nemen van gebiedsgerichte maatregelen, complementair aan generieke (landelijke) maatregelen, die deels al in gang zijn gezet. Voor de gebiedsgerichte aanpak stellen provincies *provinciale programma's landelijk gebied* (hierna: gebiedsprogramma's) op. Voor de gebiedsgerichte aanpak zijn de (inter)nationale doelen in het NPLG doorvertaald naar de provincies. In de gebiedsprogramma kunnen provincies andere regionale of nationale opgaven toevoegen, inclusief bijbehorende bekostiging vanuit regio en/of Rijk. Voorwaarde is dat dit niet leidt tot vertraging in de realisatie van de gestelde NPLG-doelen.

Provincies geven als gebiedsregisseur, samen met gebiedspartijen, invulling aan (vaak al lopende) gebiedsprocessen. De praktijk laat zien dat zorgvuldige gebiedsprocessen tijd vragen. Deze processen kenmerken zich onder meer door het maken van een gezamenlijke analyse van de opgaven in een gebied, het verkennen van de aanpak en maatregelen en het bepalen van keuzes. De resultaten uit de gebiedsprocessen en de gemaakte keuzes worden vervat in een gebiedsprogramma. De gebiedsprogramma's zijn bedoeld om uitvoering te geven aan maatregelen om de NPLG-doelen te realiseren. Na oplevering van een gebiedsprogramma lopen gebiedsprocessen door en vindt uitvoering van maatregelen plaats. Dit leidt tot nieuwe inzichten, die aanleiding kunnen geven om onderdelen van een gebiedsprogramma aan te passen. Gezien de omvang, samenhang en complexiteit van de NPLG-opgaven zal het bovendien niet mogelijk zijn om alle maatregelen in een gebied in één keer uit te voeren. Het NPLG gaat derhalve uit van een meerjarige en iteratieve aanpak. Dit betekent dat gebiedsprogramma's in opvolgende versies, samen met gebiedspartijen, verder uitwerking krijgen en dat sprake zal zijn van een adaptieve uitvoering. De vereisten waar een eerste versie van het gebiedsprogramma in ieder geval aan moet voldoen zijn opgenomen in de [Handreiking gebiedsprogramma's NPLG](#).

Ecologische onderbouwing en sociaal-economische effecten

In lijn met het Coalitieakkoord heeft het kabinet een onafhankelijke [Ecologische Autoriteit](#) ingesteld. De Ecologische Autoriteit is verantwoordelijk voor het op onafhankelijke wijze beoordelen van de wetenschappelijke onderbouwing op breed ecologisch vlak van de informatie, die benodigd is voor besluitvorming over natuurdoelanalyses en gebiedsprogramma's. De Ecologische Autoriteit kijkt hierbij of er voldoende maatregelen worden genomen om de doelen te realiseren. Alvorens provincies hun gebiedsprogramma (op onderdelen) vaststellen wordt een ontwerp versie van het gebiedsprogramma getoetst door de Ecologische Autoriteit. Provincies motiveren hoe zij het toetsingsadvies van de Ecologische Autoriteit verwerken.

Naast de ecologische onderbouwing wordt gekeken naar de sociaal-economische effecten van de te nemen maatregelen en daarmee het toekomstperspectief voor de agrarische sector(en). Hiertoe zullen provincies, als onderdeel van het gebiedsprogramma, een sociaal-economische impact analyse opstellen.

Regieorganisatie Realisatie Transitie Landelijk Gebied

In het Coalitieakkoord is opgenomen dat een krachtige *Regieorganisatie* het proces van de realisatie van de transitie van het landelijk gebied ondersteunt en indien nodig bijstuurt. De Regieorganisatie gaat hierbij uit van een intensieve samenwerking van Rijk en provincies. In dit document is weergegeven hoe daar, aan de hand van spelregels en de opbouw van een meerjarige en programmatische aanpak, invulling aan gegeven wordt.

1.2 Doel en uitgangspunten spelregels en meerjarige programma aanpak

De spelregels zijn bedoeld om te komen tot een vlotte, gezamenlijke en gefaseerde besluitvorming over aanvragen voor Rijksbijdragen voor de realisatie van het NPLG. Het werken met spelregels is een beproefde methode die al langere tijd wordt toegepast (en periodiek geactualiseerd) als onderdeel van het [Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport \(MIRT\)](#). Bekostiging van Rijksbijdragen voor realisatie van het NPLG verloopt via onder meer het Transitiefonds¹.

Aanvragen voor een Rijksbijdrage zijn zowel van toepassing op de gebiedsgerichte maatregelen die onder regie van de provincie in gebiedsprogramma's worden opgesteld als voor generieke, landelijke maatregelen van het Rijk. Provincies kunnen een aanvraag voor

¹ Met de spelregels geeft het kabinet ook inzicht in hoe het uitvoering geeft aan de motie van de leden Heinen en Grinwis over spelregels voor o.a. uitgaven uit het Transitiefonds (Kamerstuk 35 925, nr. 149).

een Rijksbijdrage doen, nadat het Rijk (onderdelen van) het gebiedsprogramma positief heeft beoordeeld².

De spelregels voor de realisatie van de transitie landelijk gebied kennen de volgende uitgangspunten:

1. **Brede blik:** aansluitend op de integrale aanpak van het NPLG (met een samenstel van doelen en structurerende keuzes) gaan de spelregels uit van samenhang in de verschillende opgaven en van samenhang in de te nemen maatregelen. Om die reden wordt bij de beoordeling van aanvragen voor Rijksbijdragen breed gekeken naar onder meer realisatie van het doelbereik, beheerste inzet van middelen evenals een zorgvuldig verloop van participatie, draagvlak en de sociaal-economische impact.
2. **Ruimte voor maatwerk:** in het NPLG is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak om effectief in te kunnen spelen op de omstandigheden in gebieden. Dit betekent dat sprake zal zijn van een samenstel van maatregelen om de doelen te realiseren, dat passend is voor een bepaald gebied. Verschillende gebieden zullen een verschillende samenstelling van maatregelen kennen. Aansluitend daarop geven de spelregels helder inzicht in wat in alle gebieden de minimale vereisten voor besluitvorming over een Rijksbijdrage zijn. En tegelijkertijd zijn de spelregels ‘lenig’ en bieden ruimte om in te kunnen spelen op verschillen in aanpak en diversiteit van maatregelen en gebieden. De spelregels geven eveneens ruimte voor het omgaan met nieuwe ontwikkelingen en voortschrijdende inzichten in gebiedsprocessen.
3. **Samen meerjarig sturen:** de spelregels gaan uit van een gelijkwaardige en meerjarige samenwerking van partijen bij de realisatie van de transitie landelijk gebied. Deze samenwerking krijgt vorm vanuit de eigen verantwoordelijkheden van partijen. De spelregels bieden transparantie en voorspelbaarheid over de informatie die partijen in ieder geval in kaart gebracht moeten hebben voor besluitvorming over een Rijksbijdrage. Dit is vervat in de informatieprofielen in hoofdstuk 3. Na de besluitvorming over de aanvraag voor een Rijksbijdrage volgen partijen gezamenlijk de voortgang van de realisatie en sturen zo nodig bij. Hierover leggen zij verantwoording af aan samenleving en volksvertegenwoordigingen.

Resumerend: het werken met spelregels betekent: *beheerst én lenig bewegen naar realisatie*. Samen starten, koers en tempo houden en aanpassen en bijsturen waar dat nodig is. Het toepassen van de spelregels in de praktijk zal samengaan met leer- en ontwikkelpunten. In lijn met de lerende aanpak van het NPLG is er daarom ruimte om de spelregels in de komende jaren door te ontwikkelen en te actualiseren.

Meerjarenprogramma

De spelregels gaan uit van een gefaseerde, meerjarige programmatische aanpak van de transitie landelijk gebied. Deze transitie is immers geen lineair proces, maar heeft een *cyclisch karakter*. Gedurende de realisatie zullen er nieuwe ontwikkelingen zijn en zal er bijgestuurd worden om koers te houden op het doelbereik. In het *Meerjarenprogramma Transitie Landelijk Gebied* komen alle maatregelen samen die, op het gebied van natuur (inclusief stikstof) en bodem, klimaat en landbouw, invulling geven aan de realisatie van het NPLG.

² In het document ‘Handreiking gebiedsprogramma’s NPLG’ is inzichtelijk gemaakt wat de (minimale) vereisten voor een gebiedsprogramma zijn en waar het Rijk de gebiedsprogramma’s op beoordeelt.

Het werken met een meerjarenprogramma is een beproefde aanpak bij al bestaande begrotingsfondsen, zoals het Deltafonds en Mobiliteitsfonds. Een meerjarenprogramma draagt bij aan het bieden van overzicht en een doelmatige besteding van middelen, door samenhang te bewaken op voortgang, inhoud en de samenwerking tussen partijen. Dit gebeurt door synchronisatie van doelen en investeringen die het maken van een integrale afweging op nationaal en/of regionaal niveau bevordert. Andersom geformuleerd helpt een meerjarenprogramma te voorkomen dat onbedoeld wordt geïnvesteerd in maatregelen die tegenstrijdige effecten kunnen hebben, wat kan leiden tot ondoelmatige besteding van middelen.

Het Meerjarenprogramma stelt het Rijk en de provincies in staat om te komen tot een beheerste realisatie van alle maatregelen voor het doelbereik in het NPLG. Er wordt inzicht gegeven in de voortgang van de realisatie. Daarbij gaat het onder meer over voortgang van (bestuurlijke) afspraken, mijlpalen, besteding van middelen en geprognoseerde uitgaven. In het Meerjarenprogramma wordt zowel ingegaan op landelijke (generieke) maatregelen als op het niveau van samenstel van maatregelen (maatregelpakketten) uit de gebiedsprogramma's. Daarmee is het Meerjarenprogramma het instrument om de voortgang van de realisatie van maatregelen te monitoren en, zo nodig, bij te sturen om doelen binnen gestelde termijnen en budgetten te realiseren. Inzicht wordt verschaft in zowel maatregelen die in uitvoering zijn of snel in uitvoering komen (komende 2-3 jaar) als maatregelen waarop (plan)uitwerking loopt en die dus op een later moment in uitvoering komen.

Programmaboek geeft inzicht in voortgang realisatie van maatregelen

De voortgang van het Meerjarenprogramma wordt weergegeven in een *Programmaboek*, dat jaarlijks gelijktijdig met het wetsvoorstel tot vaststelling van de begroting voor het Transitiefonds, wordt aangeboden aan het parlement. Aan de hand van het programmaboek kan met de Tweede Kamer overleg plaatsvinden over de voortgang van de realisatie van maatregelen. Het is de bedoeling dat zowel het Rijk als provincies, waterschappen en gemeenten met het programmaboek hun bestuurders en volksvertegenwoordigingen kunnen informeren.

Aanvullend op het Programmaboek wordt de voortgang van het te realiseren doelbereik NPLG door een extern consortium van kennisinstellingen gemonitord en geëvalueerd. Deze monitoring geeft inzicht in wat de effecten zijn van de realisatie van maatregelen door Rijk en provincies. De monitoring van het doelbereik kan gedurende de realisatie benut worden om tussentijds te bepalen of verwachte effecten behaald worden en waar mogelijk bijsturing aan de orde is. Hierbij zal rekening moeten worden gehouden met een te verwachten tijdsverschil tussen de uitvoering van maatregelen en de (meetbare) effecten daarvan.

1.3 Provincies en Rijk sturen samen op voortgang

In een jaarlijks *Bestuurlijk Overleg Landelijk Gebied* bespreken provincies en Rijk gezamenlijk de voortgang van de realisatie van de gebiedsprogramma's. Onder voorzitterschap van de minister voor Natuur en Stikstof nemen meerdere provinciale bestuurders en bewindslieden deel. Provincies stemmen hun inbreng voorafgaand af met gebiedspartijen, waaronder gemeenten en waterschappen. Het Rijk en de provincies maken in het Bestuurlijk Overleg afspraken over de voortgang. Daar waar de voortgang op afspraken en realisatie van het doelbereik onvoldoende is, wordt bijgestuurd.

Naast en voorafgaand aan het Bestuurlijk Overleg Landelijk Gebied vindt in regionale stuurgroepen periodiek overleg plaats tussen het Rijk en de provincies over de voortgang van de realisatie. Uitgaande van dit (hoog)ambtelijke voorwerk van betrokken partijen, is agendering en besluitvorming in het Bestuurlijk Overleg geconcentreerd op investerings-

voorstellen met grote impact en situaties waarin bijsturing op (dreigende) stagnatie en impasse aan de orde is.

Binnen de kaders van de begroting(scyclus) kunnen provincies het gehele jaar aanvragen doen voor een Rijksbijdrage en kan het Rijk het gehele jaar middelen beschikbaar stellen. Op basis van de inhoud die daarbij aan de orde is, wordt de inhoudelijke expertise van verschillende onderdelen van de Rijksdienst en zo nodig externe expertise betrokken. De Regieorganisatie voert de regie op dit proces.

Het Bestuurlijk Overleg wordt georganiseerd naar de schaal die aansluit op de bespreekpunten (bijvoorbeeld naar landsdeel of provincie). Waar mogelijk worden combinaties gemaakt om het aantal overleggen te beperken. Voorafgaand vindt met provincies en binnen het Rijk afstemming plaats om samenhang te borgen met onder meer ruimtelijke arrangement en NOVEX. Na afloop van een Bestuurlijk Overleg Landelijk Gebied stuurt de minister voor Natuur en Stikstof een terugkoppeling van de gemaakte afspraken aan de Tweede Kamer.

2. Werken met spelregels

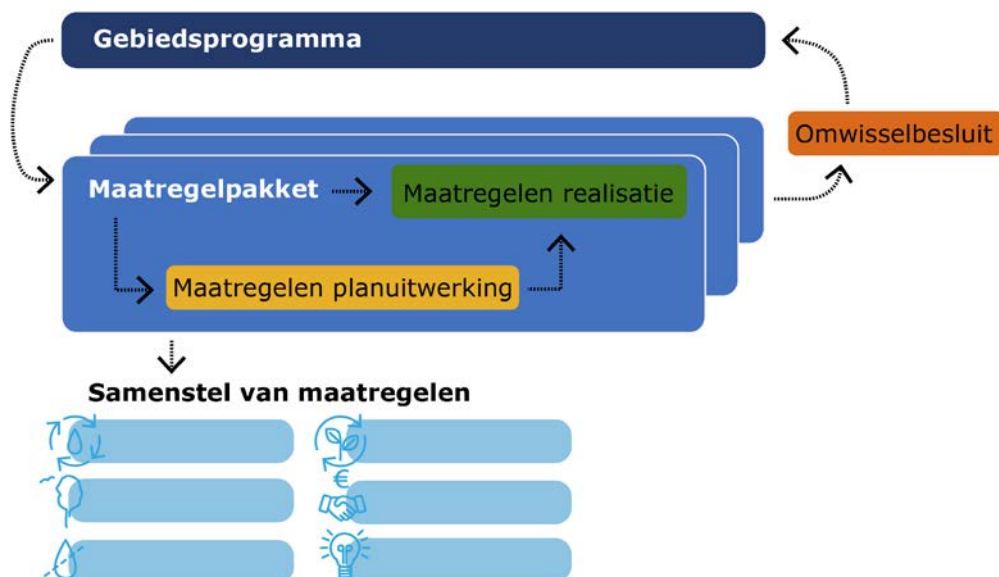
2.1 Een gefaseerde aanpak voor maatwerk en iteratie

Gebiedsprogramma's bestaan uit maatregelen die als geheel optellen tot realisatie van de provinciale doelen binnen de indicatieve budgetten en termijnen, zoals deze zijn opgenomen in het NPLG. Het betreft maatregelen waar provincies voor verantwoordelijk zijn en regie op voeren. En het geeft aan waar op gerekend wordt, als het gaat om maatregelen waar het Rijk voor verantwoordelijk is.

Realisatie van maatregelen vraagt maatwerk. Gebieden verschillen en er kunnen zich na verloop van tijd nieuwe inzichten en ontwikkelingen voordoen. Om aan te kunnen sluiten op de variatie van opgaven, doelen en maatregelen en dynamiek in gebieden is gekozen voor een gefaseerde aanpak. Dit houdt in dat sommige maatregelen direct gerealiseerd kunnen worden, waar andere maatregelen eerst een planuitwerking nodig hebben om tot uitvoering te komen. Wat wordt verstaan onder de fasen van realisatie en planuitwerking wordt in dit hoofdstuk toegelicht. De vereisten (informatieprofielen) die voor besluitvorming over de beide fasen van toepassing zijn worden toegelicht in hoofdstuk 3.

In hoofdstuk 1 is beschreven dat gebiedsprogramma's in een iteratief proces van opeenvolgende versies worden uitgewerkt, zodat de scope van het NPLG voor het gehele landelijk gebied in een provincie invulling krijgt. Nadat een onderdeel van een gebiedsprogramma door de provincie is vastgesteld is het mogelijk dat gebiedspartijen tot het inzicht komen dat alternatieve maatregelen verkend moeten worden. Dit kan een gevolg zijn van nieuwe inzichten over de effectiviteit van maatregelen, het draagvlak voor maatregelen en/of de mogelijkheid om andere opgaven meer of beter mee te koppelen. Bijstelling van keuzes in een eerder vastgesteld (onderdeel van een) gebiedsprogramma kan dan aan de orde komen. In deze situaties is het mogelijk om via een *omwisselbesluit* voor actualisatie van een deel van het gebiedsprogramma te verkennen welke nieuwe of alternatieve maatregelen haalbaar zijn (zie paragraaf 2.5). Omwisselbesluiten geven mede invulling aan de iteratieve aanpak van het NPLG.

Figuur 1: Werken met een gefaseerde aanpak en maatregelpakketten

2.2 Maatregelpakketten voor effectieve sturing

Om effectief te sturen op de voortgang van de realisatie worden samenhangende maatregelen gebundeld in **maatregelpakketten** (zie het voorbeeld van samenstel van maatregelen in figuur 1). Besluitvorming en monitoring vinden plaats op dit niveau. De bedoeling van de samengestelde maatregelpakketten is:

- **Starten met dié maatregelen die gereed zijn voor uitvoering.** Niet hoeven wachten met de start van de realisatie totdat alle maatregelen voor een gebied volledig zijn uitgewerkt. Tegelijk moet er bij de start uitvoering van maatregelen minimaal zicht zijn op hoe het totale doelbereik voor een gebied gerealiseerd gaat worden;
- **Bevorderen dat stappen worden gezet die nodig zijn voor realisatie van het totale doelbereik.** Dit betekent toezien op (plan)uitwerking van maatregelen die nog niet gereed zijn voor realisatie en/of verkennen van omwisselbesluit. Maatregelen in zowel de fase van realisatie als planuitwerking (en in voorkomend geval: omwisselbesluit) kunnen onderdeel zijn van een maatregelpakket;
- **In samenhang uitvoeren van verschillende typen maatregelen in een gebied.** Het kan bijvoorbeeld gaan om een combinatie van extensivering van landbouwfuncties door afwaardering van gronden, de toepassing van opkoopregelingen, de aanleg van nieuw bosareaal evenals het verbeteren van de beschikbaarheid van zoet water. Deze keuzes zijn te bepalen op basis van de samenhangende doelen en het doorlopen gebiedsproces;
- **Behouden van samenhang tussen generieke en gebied specifieke maatregelen:** maatregelpakketten kunnen bestaan uit zowel gebied specifieke maatregelen als (toepassing van) generieke (landelijke) maatregelen, die als geheel aansluiten op de *samenhangende* doelen en indicatieve budgetten van het NPLG voor een gebied. De spelregels hebben derhalve betrekking op:
 - Generieke (landelijke) maatregelen waar het Rijk voor verantwoordelijk is (bijvoorbeeld normering van het gebruik van ‘inputs’ in de landbouw);
 - Generieke (landelijke) maatregelen toegepast door de provincie (bijvoorbeeld normering staltypen in vergunningverlening en opkoopregelingen);
 - Gebied specifieke maatregelen van de provincie/het gebied geënt op (unieke) eigenschappen en opgaven van een gebied (bijvoorbeeld vernatting van een Natura 2000-gebied);
- **Besluitvorming over financiële bijdragen voor zowel (start en vervolg van) realisatie als planuitwerking:** Bovengenoemde variatie betekent dat aan een maatregelpakket besluitvorming verbonden kan zijn over financiële bijdragen aan zowel maatregelen die direct gerealiseerd kunnen worden als maatregelen waarvoor eerst een planuitwerking moet plaatsvinden. Afspraken en vervolgbesluitvorming die hiermee verbonden zijn worden opgenomen in het Meerjarenprogramma om de voortgang meerjarig te volgen en zo nodig bij te sturen. Er kan gewerkt worden met een getrancheerde toedeling van middelen.
- **Werk- en administratieve last beheersbaar:** voor alle betrokken partijen moeten de processen van aanvragen, beoordelen en besluiten werkbaar zijn. Maatregelpakketten zijn in omvang idealiter niet te klein en ook niet te groot. Rijk en provincies wegen samen af hoe daar voor elk gebied nader invulling aan te geven, met behoud van ruimte voor maatwerk.

Gegeven het streven om zoveel en zo snel mogelijk tot realisatie te komen, wordt in de navolgende paragrafen als eerste een toelichting gegeven op de fase van *realisatie*. Daaropvolgend wordt ingegaan op de fase van *planuitwerking* en hierna de optionele fase van (verkenning van) een *omwisselbesluit* voor actualisatie van een deel van het gebiedsprogramma.

2.3 Realisatiefase: uitvoering van maatregelen daar waar het kan

De gefaseerde aanpak is erop gericht dat, vanaf het moment dat het Rijk een door de provincie vastgesteld gebiedsprogramma positief beoordeelt, direct gestart kan worden met uitvoering van dié (onderdelen van) maatregelpakketten in de gebiedsprogramma's die rijp zijn voor realisatie.

Doel en functie

In de realisatiefase wordt een maatregel uit het maatregelpakket uitgevoerd. De uitvoering van het maatregelpakket vangt aan met een *beslissing tot start realisatie*. Deze beslissing wordt genomen op basis van de besluitvormingsvereisten als weergegeven in het informatieprofiel in paragraaf 3.1.

Werkwijze

De realisatiefase verloopt volgens een uitvoeringsstrategie³ en planning. Verantwoordelijkheden tijdens de realisatiefase zijn voorafgaand aan de start inzichtelijk waardoor iedere stakeholder weet wie voor welk deel aan de lat staat en wie de trekker is. De trekker van de realisatie is ook verantwoordelijk voor invulling van alle vereisten voor een opleveringsbeslissing (zie bijlage 1), ter afronding van de realisatiefase. Een maatregelpakket wordt afgerond als op basis van de opleverrapportage een opleverbeslissing wordt genomen door de bevoegde bewindspersoon(en) in overleg met de betrokken medeoverheden. Opleveringsbeslissingen worden aan de Tweede Kamer gemeld, bijvoorbeeld via een brief of als onderdeel van het jaarlijks op te stellen en actualiseren Meerjarenprogramma (Programmaboek).

2.4 Planuitwerkingsfase: uitwerking maatregelen om tot realisatie te komen

Doel en functie

In de fase van planuitwerking worden de beslissingen voorbereid en genomen, die de realisatie van de maatregelen mogelijk maken. De *beslissing tot start planuitwerking* wordt genomen indien betrokken partijen het eens zijn over de uit te voeren maatregelen, maar er nog nadere planuitwerking nodig is voordat kan worden overgegaan tot realisatie. Het gaat om inhoudelijke voorbereidingen en het doorlopen van bestuurlijk-juridische procedures, zoals het wijzigen van een Omgevingsplan, het nemen van een peilbesluit, het aanpassen van een provinciale verordening en het verlenen van een vergunning. In de fase van planuitwerking gaat het ook over het (verder) inrichten van het instrumentarium, zoals het opstellen van een subsidieregeling of het creëren van een grondfaciliteit. De besluitvormingsvereisten voor start planuitwerking staan vermeld in het informatieprofiel in paragraaf 3.2. Na planuitwerking kan de volgende fase worden gestart om te komen tot start van de realisatie van de maatregelen.

Werkwijze

Voorafgaand aan de planuitwerking is in het gebiedsprogramma verduidelijkt wat de scope is van de maatregelen (oftewel de maatregelen die zijn voorzien evenals het daarmee te realiseren integrale doelbereik en de omvang van investeringen). Daarbij is ook inzichtelijk gemaakt dat verantwoordelijke partijen het voornemen hebben om daadwerkelijk tot realisatie van het voorgenomen maatregelpakket te komen. Bij de start van de planuitwerking maken betrokken partijen afspraken over het doel en aanpak van deze fase. In de planuitwerking wordt de voorgenomen aanpak uit het gebiedsprogramma uitgewerkt tot concreet uitvoerbare en financieel haalbare acties en maatregelen.

³ Met uitvoeringsstrategie wordt hier bedoeld dat inzichtelijk is gemaakt hoe de realisatie van een maatregelpakket zich verhoudt tot andere maatregelpakketten om het totale doelbereik NPLG te realiseren.

Bij de stappen in de planuitwerking zijn de procedures en vereisten uit wet- en regelgeving leidend. Welke dat zijn is afhankelijk van het voorgenomen maatregelpakket, de te nemen beslissingen en wettelijke kaders voor betreffende bevoegde gezagen. Naar verwachting zal het in de meeste gevallen gaan om de Omgevingswet⁴.

Essentieel bij de afronding van de planuitwerking is dat er duidelijkheid ontstaat over de scope van de maatregelen met inzicht in het doelbereik, de realisatieperiode, de bekostiging en de verdeling van verantwoordelijkheden tussen partijen.

Hoewel de tijdsduur van planuitwerkingen verschilt is het gegeven het belang van bewegen naar realisatie nodig om een planuitwerking binnen afzienbare tijd af te ronden. Gestreefd wordt naar een tijdsduur van maximaal één jaar voor een planuitwerking met bij uitzondering een mogelijkheid tot verlenging van één jaar. De Tweede Kamer, Provinciale Staten en, waar aan de orde, algemeen bestuur en gemeenteraad worden geïnformeerd over de beslissing tot start planuitwerking, die evenals de beslissing tot start realisatie, wordt genomen of (her)bevestigd in het Bestuurlijk Overleg Landelijk Gebied.

2.5 Omwisselbesluit voor actualisatie deel gebiedsprogramma's

Doel en functie

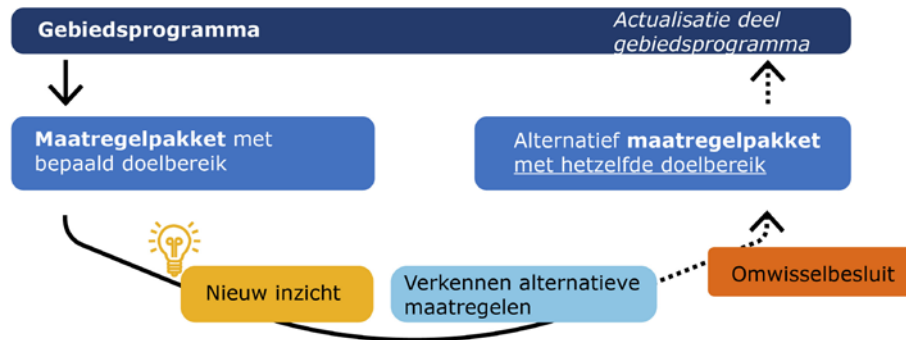
Het is denkbaar dat gaandeweg de uitvoering of planuitwerking van maatregelen blijkt dat onderdelen van een vastgesteld gebiedsprogramma aanpassing behoeven. Bijvoorbeeld als gevolg van nieuwe ontwikkelingen of inzichten in kosten, doeltreffendheid of draagvlak. Uitgangspunt is dat het moet gaan om majeure wijzigingen (in maatregelpakketten die onderdeel zijn) van een gebiedsprogramma. Een majeure wijziging betekent een verandering van de inzet van maatregelen en instrumenten, die van invloed (kan) zijn op het te realiseren doelbereik en de inzet van financiële middelen.⁵ In de betreffende situatie stellen provincie en Rijk samen vast dat een omwisselbesluit voor actualisatie van een deel van het gebiedsprogramma benodigd is. Door middel van verkenning van alternatieve maatregelen kan een provincie samen met gebiedspartijen toewerken naar een omwisselbesluit, waarbij een (deel van een) maatregelpakket wordt omgezet naar een ander maatregelpakket. Zo nodig kan de Ecologische Autoriteit gevraagd worden om een verificatie uit te voeren op de ecologische onderbouwing van het doelbereik van de alternatieve maatregelen. Voorwaarde is dat de in het NPLG vastgestelde doelen voor het gebied gerealiseerd worden en dat dit past binnen de daarvoor gestelde termijn en het indicatieve budget.

Een omwisselbesluit past in de gebiedsgericht aanpak, voorziet in de mogelijkheid om op beheerste wijze bij te sturen in realisatie van de doelen en geeft vorm aan een adaptieve uitvoering. Om de (administratieve) belasting van een omwisselbesluit te beperken worden verkenningen tot aanpassing van maatregelen/maatregelpakketten die onderdeel zijn van een gebiedsprogramma zoveel mogelijk gecombineerd⁵. Een omwisselbesluit leidt tot een gedeeltelijke herziening van een gebiedsprogramma, waarvan de provincie kan besluiten deze integraal te verwerken in een volgende versie van het gebiedsprogramma. Na actualisatie van een deel van het gebiedsprogramma met de nieuwe maatregelen wordt inzichtelijk gemaakt of deze direct gerealiseerd kunnen worden of dat hiervoor eerst een planuitwerking doorlopen moet worden.

⁴ Voorziene inwerkingtreding: 1 juli 2023.

⁵ Een dergelijke majeure wijziging zou bijvoorbeeld eens in de twee of drie jaar van toepassing kunnen zijn, mogelijk als samenvoeging van meerdere mee- of tegenvallers, zodat niet jaarlijks een omwisselbesluit nodig is.

Figuur 2: Procesverloop verkenning omwisselbesluit voor actualisatie van een deel van het gebiedsprogramma

Werkwijze

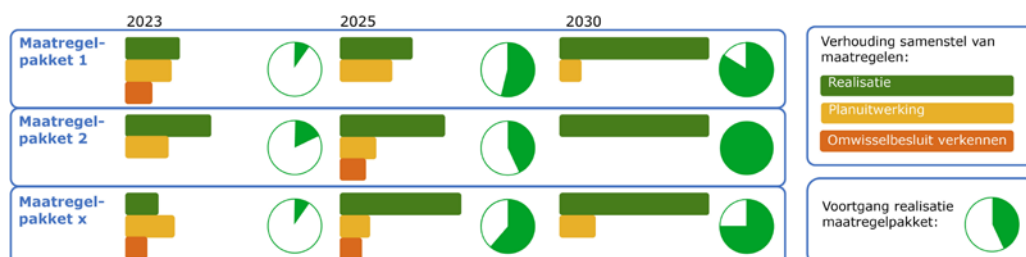
Voorafgaand aan een omwisselbesluit is inzichtelijk gemaakt welke gebiedspartijen hierbij een rol vervullen. Tijdens de verkenning van alternatieve maatregelen vervult de provincie als gebiedsregisseur het trekkerschap en borgt dat gebiedspartijen betrokken worden. In een iteratief proces wordt gestart met het breed analyseren van opties en worden deze opties uitgeselecteerd tot een alternatief maatregelpakket. Aan de hand van een vooraf opgestelde participatie-aanpak worden stakeholders betrokken.

Gegeven de urgentie van realisatie van het gestelde doelbereik is het van belang dat een omwisselbesluit binnen een afzienbare tijd tot afronding komt. Daarom wordt gestreefd naar een tijdsduur van maximaal één jaar. Bij uitzondering kan dit verlengd worden met een periode van één jaar. In paragraaf 3.3 is het informatieprofiel opgenomen voor besluitvorming over de start verkenning van een omwisselbesluit.

2.6 Meerjarig programmeren en monitoren

Als weergegeven in paragraaf 1.3 wordt de voortgang van de realisatie van maatregelpakketten door middel van een programmaboek inzichtelijk gemaakt. Het Programmaboek wordt gevoed met monitoringsinformatie over gebiedsprogramma's en de daaruit voortvloeiende maatregelpakketten evenals de generieke (landelijke) maatregelen. Hiervoor stellen provincies en Rijk periodiek informatie beschikbaar over de voortgang van de maatregelpakketten. Het proces waarmee deze informatie wordt samengebracht en vastgelegd wordt uitgewerkt in samenhang met het ontwerp van het programmaboek. De te kiezen rapportagevorm is onderdeel van een Handboek monitoring, dat de Regieorganisatie samen met het Rijk en de provincies opstelt. Uitgangspunten hierbij zijn het laag houden van de administratieve last en bruikbaarheid in de monitoring en verantwoording van prestaties door alle betrokken overheden.

Figuur 3: Illustratie van meerjarig programmeren

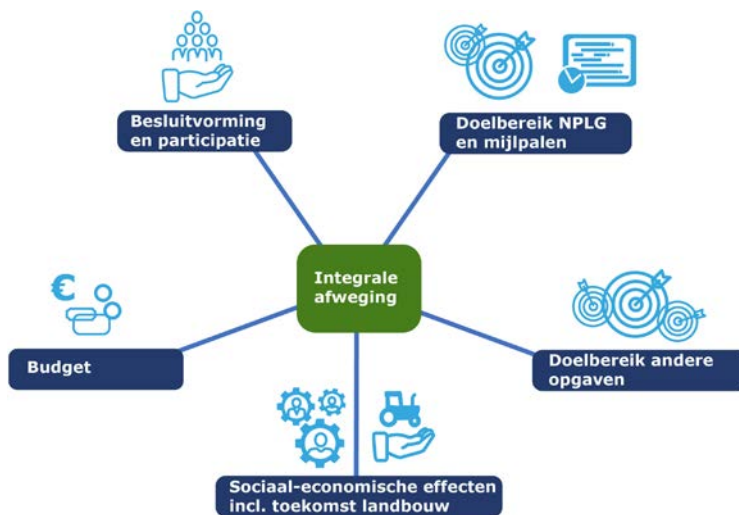
2.7 Integraal beoordelen van aanvragen voor Rijksbijdragen

Aanvragen voor een Rijksbijdrage worden getoetst aan de hand van de besluitvormingsvereisten in de informatieprofielen (hoofdstuk 3). Deze vereisten zijn functioneel beschreven. Dit betekent dat inzichtelijk is gemaakt waar aan voldaan moet zijn om in aanmerking te komen voor een Rijksbijdrage. Zodoende is er, in lijn met de gebiedsgerichte maatwerkeraanpak van het NPLG, ruimte voor een invulling van de besluitvormingsvereisten door de betreffende provincie, die past bij de omstandigheden en aanpak in een gebied.

In de voorbereiding op bestuurlijke besluitvorming worden gevraagde financiële bijdragen voor maatregelpakketten getoetst op doeltreffendheid, dat wil zeggen in hoeverre zij bijdragen aan het realiseren van het doelbereik NPLG. Tegelijk moet een aanvraag voor een Rijksbijdrage doelmatig zijn. Dit betekent dat de te realiseren doelen en daarbij gegeven randvoorwaarden, zoals participatie en sociaal-economische effecten, in verhouding moeten staan tot de beschikbare (indicatieve) budgetten conform NPLG én wat betrokken partijen bereid zijn om aanvullend bij te dragen. In de integrale beoordeling wordt hier naar gekeken. Het NPLG en de gebiedsprogramma vormen een samenhangend geheel dat niet sec op onderdelen, maar als geheel en ook samen met andere gebiedsprogramma's en generieke maatregelen, moet resulteren in het doelmatig realiseren van de gestelde doelen.

Het inspelen op verschillen tussen gebieden met de verkozen maatwerkeraanpak betekent ook dat er in de beoordeling van maatregelpakketten een integrale afweging gemaakt zal moeten worden van de opgaven en maatregelpakketten die passen bij het betreffende gebied. Naast de bijdrage van maatregelen aan de doelen binnen gestelde termijnen, indicatieve budgetten en aanvullende bijdragen van Rijk en medeoverheden, worden (mede naar aanleiding van moties van de Tweede Kamer⁶) randvoorwaarden en andere aspecten mee gewogen. Het gaat om de wijze van participatie van gebiedspartijen (en wat er met de opbrengsten van die participatie is gedaan) en de sociaal-economische effecten op een gebied, waaronder de toekomst voor de landbouw. De Regieorganisatie voert de regie op het maken van de integrale afweging en betreft daarbij de uitkomsten uit het eerder doorlopen toetsingsproces voor goedkeuring van het bijbehorende gebiedsprogramma.

Figuur 4: Beoordelen aanvragen voor Rijksbijdragen aan de hand van een integrale afweging

⁶ Zie de moties Boswijk (Kamerstuk 35 925 XIV, nr 105; gelijkwaardige deelname partijen in gebiedsprocessen, in het bijzonder boeren) en Koekkoek (Kamerstuk 35 576, nr. 315 betrekken sociaal economische impact bij gebiedsprogramma's).

De aspecten die onderdeel zijn van de integrale afweging werken door in de beoordeling van uitvoerbaarheid, uitvoeringsbereidheid en de planning (tempo). Waar dit aan de orde is worden andere (mee te koppelen) nationale of regionale opgaven betrokken, die niet vanuit het Transitiefonds, maar vanuit andere bronnen zijn te bekostigen of te financieren. In welke mate voorgaande aspecten meespelen zal afhangen van de gebied specifieke situatie, de opgave en/of het maatregelpakket waarvoor een Rijksbijdrage wordt aangevraagd. De koppeling met andere nationale of regionale opgaven mag in ieder geval niet leiden tot het niet (op tijd) halen van de gestelde doelen in het NPLG.

De integrale afweging stelt tevens de provincies en het Rijk in staat om, op basis van monitoring van de voortgang van de realisatie van maatregelen en het gestelde doelbereik, te (her)prioriteren welke maatregelpakketten in gebieden nodig zijn. Zodoende kunnen provincies en Rijk in het geval van stagnatie of impasse bijsturen op de keuze en realisatie van maatregelpakketten om (alsnog) het gestelde doelbereik te kunnen realiseren.

3. Informatieprofielen

3.1 Werken met besluitvormingsvereisten

Dit hoofdstuk bevat de informatieprofielen die gehanteerd worden bij aanvragen voor een Rijksbijdrage. Informatieprofielen omvatten de besluitvormingsvereisten. Dit betekent: waar in ieder geval aan voldaan moet zijn om een beslissing tot start realisatie of start planuitwerking te kunnen nemen.

Voor de beslissing tot start planuitwerking gelden andere besluitvormingsvereisten dan voor de beslissing tot start realisatie. Dit is in twee afzonderlijke informatieprofielen uitgewerkt in respectievelijk paragraaf 3.2 en 3.3. In paragraaf 3.4 is het informatieprofiel opgenomen dat voorziet in de actualisatie van een gebiedsprogramma, via een omwisselbesluit. Het is aan de indiener van een aanvraag voor een Rijksbijdrage om invulling te geven aan de besluitvormingsvereisten die in een informatieprofiel zijn weergegeven.

De besluitvormingsvereisten zijn breed en functioneel omschreven om de aanvrager de ruimte te bieden om de vereisten aan te laten sluiten bij de omstandigheden in een gebied (maatwerk). Het informatieprofiel bevordert het maken van een integrale afweging om tot evenwichtige besluitvorming te komen (zie paragraaf 2.7) en om, aan de hand van opname in het Meerjarenprogramma (zie paragraaf 1.2), regie te kunnen voeren op de voortgang.

3.2 Informatieprofiel voor Beslissing tot start realisatie

Voorafgaand aan de start van de realisatie is beoordeeld of realisatie van een maatregelpakket haalbaar is en of dit leidt tot het halen van de integrale doelen conform het NPLG. Aan de hand van de onderstaande besluitvormingsvereisten wordt integraal afgewogen of de beslissing tot start van de realisatie kan worden genomen. Idealiter kan de aanvrager voor een Rijksbijdrage in de verantwoording van besluitvormingsvereisten (deels) gebruik maken van uitwerking van een maatregelpakket dat al in het gebiedsprogramma is opgenomen. In dat geval kan de (extra) werklast voor het opleveren van de gevraagde informatievoorziening beperkt blijven.

1. Opgaven/probleemanalyse en te bereiken doelen

- Omschrijving van de opgave en daarmee *samenhangende* kwantitatieve doelen voor het betreffende gebied/de provincie. Het gaat om in ieder geval de aansluiting op de doelen van het NPLG en daarnaast mogelijke meekoppelkansen, -opgaven en/of -doelen die daar bij de totstandkoming van het gebiedsprogramma en eventuele navolgende fasen door de gebiedspartijen op zijn aangevuld.
- In het geval voorafgaand aan de aanvraag voor start realisatie de fase van planuitwerking of verkenning van een omwisselbesluit is doorlopen wordt een omschrijving gegeven van mogelijke wijziging(en) of aanscherping(en) ten opzichte van deze fasen: omvang, onderbouwing en afbakening inclusief samenhang met het realiseren van de gestelde doelen.

2. Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaal-economische) effecten

- Duidelijk onderbouwde keuze voor het definitieve maatregelpakket, de scope van deze maatregelen en effectiviteit op het gestelde doelbereik, mede aan de hand van het (eerder gegeven) toetsingsadvies van de Ecologische Autoriteit en de wijze waarop met dit advies is omgegaan. Indien relevant kan bij de onderbouwde keuze inzicht worden gegeven in alternatieve maatregelpakketten die zijn overwogen, maar uiteindelijk zijn afgefallen.

- Omschrijving van de bijdrage van de maatregel/het maatregelpakket aan het doelbereik en omschrijving van de instrumenten⁷ die daarbij worden ingezet. Hierbij is inzichtelijk gemaakt wat de relatie is met het totaal gestelde doelbereik voor het betreffende gebied/de provincie op basis van het NPLG, evenals mogelijke overige opgaven en doelen die van toepassing kunnen zijn.
- Onderbouwing van de voorgestelde instrumenten om de beoogde doelen te bereiken. Indien relevant wordt beargumenteerd waarom andere instrumenten om deze doelen te bereiken zijn afgefallen.
- Inzicht in de sociaal-economische effecten op een gebied, waaronder de toekomst voor de landbouw, (neven)effecten op de leefbaarheid, milieu en leefomgeving.

3. Besluitvorming en daarbij betrokken partijen

- Rol- en verantwoordelijkheidsverdeling in de uitvoering van het maatregelpakket, in het bijzonder eigenaar/trekkerschap gedurende realisatie.
- Beschrijving van eventuele voorafgaande bestuurlijk-juridische procedure(s) die afgerond (moeten) zijn voor aanvang realisatie.
- Beschrijving van de eventuele voorafgaande gebiedsparticipatie (participatieproces) met motivering wat met de opbrengsten van de participatie is gedaan.
- Inzicht is gegeven in de voorziene gebiedsparticipatie gedurende de realisatie en hoe democratische vertegenwoordigingen betrokken zijn en blijven.

4. Financiën en risico's

- Omschrijving en onderbouwing van de investeringskosten voor het maatregelpakket, en indien relevant de structurele kosten van beheer en onderhoud en/of exploitatie.
- Beschrijving van het budget voor het maatregelpakket en de dekking van de kosten van dit maatregelpakket. Dit betreft de verdeling van wie wat betaalt aan de kosten van het maatregelpakket (Rijk, gebiedspartijen met bijbehorende bronnen voor bekostiging en/of financiering), inclusief het voorziene kasritme. Inzichtelijk is gemaakt hoe zich dit verhoudt tot het indicatieve budget voor het betreffende gebiedsprogramma, conform NPLG.
- Omschrijving van de risico's in de realisatie en de voorziene beheersmaatregelen (bijvoorbeeld: politiek-bestuurlijk, doelbereik, financieel, juridisch, technisch, organisatorisch, ruimtelijk, maatschappelijk, risico's op eventuele 'lock-in' effecten)

5. Aanpak met planning en mijlpalen

- Rekening houdend met bovengenoemde vereisten: beschrijving van de beoogde aanpak en planning van de realisatiefase inclusief de benodigde vergunningverlening en overige (wettelijke) procedures.
- Beschrijving van tussentijdse resultaten/mijlpalen op weg naar afronding van de realisatie⁸.

3.3 Informatieprofiel voor Beslissing tot start planuitwerking

Voor de beslissing tot start planuitwerking is duidelijk dat er sprake is van een (financiële) verantwoordelijkheid of betrokkenheid van het Rijk voor het uitvoeren van een realiseerbaar, financieel gedekt maatregelpakket dat ertoe dient doelen uit het NPLG te behalen. Door naar onderstaande besluitvormingsvereisten te kijken besluit het Rijk of er gestart kan worden met de planuitwerking.

⁷ Voorbeelden: (subsidie)regelingen, grond(faciliteiten) evenals bestuurlijk-juridische en planologische procedures.

⁸ Er is flexibiliteit mogelijk in de realisatie, maar die moet gezocht worden binnen de vastgestelde scope, budget en doorlooptijd, conform planning.

1. Opgaven/probleemanalyse en te bereiken doelen

- Omschrijving van de opgave en daarmee samenhangende kwantitatieve doelen voor het betreffende gebied/de provincie. Het gaat om in ieder geval de aansluiting op de doelen van het NPLG en daarnaast mogelijke meekoppelkansen, -opgaven en/of -doelen die daar bij de totstandkoming van het gebiedsprogramma en eventuele navolgende fasen door de gebiedspartijen op zijn aangevuld.
- Omschrijving van ontbrekende informatie, uitwerking en/of besluitvorming die nodig is om te komen tot realisatie van het beoogde maatregelpakket teneinde de gestelde doelen in het gebied/de provincie te realiseren.

2. Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaal-economische) effecten

- Omschrijving van het maatregelpakket dat verder uitgewerkt gaat worden in de planuitwerking.
- Inzicht in de verwachte bijdrage van de het maatregelpakket aan het doelbereik en omschrijving van de instrumenten die daarbij worden ingezet.
- Hierbij is inzichtelijk gemaakt wat de relatie is met het totaal gestelde doelbereik voor het gebied/provincie op basis van het NPLG, en mede aan de hand van het (eerder gegeven) toetsingsadvies van de Ecologische Autoriteit en de wijze waarop met dit advies is omgegaan. In voorkomend geval: de verwachte bijdrage aan het doelbereik van mogelijke overige opgaven en doelen die van toepassing kunnen zijn.
- Onderbouwing van de voorgestelde instrumenten om de beoogde doelen te bereiken. Indien relevant wordt beargumenteerd waarom andere instrumenten om deze doelen te bereiken zijn afgefallen.
- Inzichten in de sociaal-economische effecten op een gebied, waaronder de toekomst voor de landbouw, (neven)effecten op de leefbaarheid, milieu en leefomgeving.

3. Besluitvorming en daarbij betrokken partijen

- Rol- en verantwoordelijkheidsverdeling in de fase van planuitwerking, te onderscheiden naar de uit te voeren activiteiten, in het bijzonder het eigenaar-/trekkerschap gedurende de planuitwerking.
- Een bestuurlijk-juridische paragraaf die aangeeft welke formele procedure(s) doorlopen gaan worden in de planuitwerkingsfase.
- Verantwoording over de eventuele voorafgaande gebiedsparticipatie (participatieproces) met motivering wat met de opbrengsten van de participatie is gedaan.
- Inzicht is gegeven in de voorziene gebiedsparticipatie gedurende de planuitwerking en hoe democratische vertegenwoordigingen betrokken zijn en blijven.

4. Financiën en risico's

- Omschrijving en onderbouwing van de kosten van de uit te voeren activiteiten voor planuitwerking en de dekking van deze kosten voor planuitwerking. Dit betreft de verdeling van wie wat betaalt aan de kosten van de planuitwerking en de bronnen voor bekostiging.
- Indicatieve kosten voor (de navolgende fase van) realisatie: omschrijving en onderbouwing van de investeringskosten bij realisatie van het voorgestelde maatregelpakket, en mogelijke structurele kosten van beheer en onderhoud en/of exploitatie.
- Indicatieve dekking: Beschrijving van het voorlopig budget voor het voorgestelde maatregelpakket en een voorstel voor de dekking van de kosten bij realisatie van dit voorgestelde maatregelpakket. Het betreft de verdeling van wie welke kosten van het maatregelpakket betaalt (Rijk, gebiedspartijen met bijbehorende bronnen voor bekostiging en/of financiering), inclusief het voorziene kasritme. Inzichtelijk is gemaakt hoe zich dit verhoudt tot het indicatieve budget voor het betreffende gebiedsprogramma. Hiermee moet er zicht zijn op dekking van de kosten voor

realisatie, zodat in geval van succesvolle afronding van de planuitwerking ook doorgepakt kan worden met start van de realisatie.

- Omschrijving van de risico's bij de planuitwerking en de voorziene beheersmaatregelen (bijvoorbeeld: politiek-bestuurlijk, doelbereik, financieel, juridisch, technisch, organisatorisch, ruimtelijk, maatschappelijk, risico's op eventuele 'lock-in' effecten)

5. Aanpak planuitwerking met planning en mijlpalen

- Beschrijving van de aanpak en planning van de planuitwerkingsfase (in principe één jaar, in uitzonderlijke gevallen maximaal twee jaar).
- Beschrijving van tussentijdse resultaten/mijlpalen op weg naar afronding van de planuitwerking.

3.4 Informatieprofiel voor Verkenning omwisselbesluit

Een verkenning voor een omwisselbesluit voor actualisatie van een deel van het gebiedsprogramma kan worden gestart als het doel is om, na vaststelling van (onderdelen van) het gebiedsprogramma, tot realisatie van alternatieve maatregelpakketten te komen. In paragraaf 2.5 is een uitgebreidere toelichting gegeven over een omwisselbesluit. Om de beslissing tot start van verkenning van een omwisselbesluit te nemen moet voldaan zijn aan de besluitvormingsvereisten uit onderstaand informatieprofiel. Aan het eind van de verkenning wordt op basis van de inzichten uit de onderzoeken en gebiedsparticipatie een beslissing genomen over het uit te voeren maatregelpakket.

1. Opgaven / probleemanalyse en te bereiken doelen

- Omschrijving van de opgave voor realisatie van (een deel van) het voor het gebied gestelde kwantitatieve doelbereik. Dit omvat in ieder geval de voor het gebied betreffende aansluiting op de doelen uit het NPLG, die desgewenst aangevuld worden met andere relevante doelen voor het betreffende gebied.
- Inzicht in hoe de bijdrage aan het gestelde doelbereik zich verhoudt tot het totale doelbereik voor het gebied en de mogelijk andere maatregelpakketten in het gebiedsprogramma, alsmede de status van die andere maatregelpakketten.
- Duiden van de opgave en het betreffende doelbereik, volgend uit het (deel van) het maatregelpakket waarvoor het voornemen is deze niet of niet volledig uit te voeren en een alternatief maatregelpakket te verkennen.
- Mogelijke meekoppelkansen die in het gebied zijn voorzien en hoe deze betrokken worden in de verkenning van het omwisselbesluit.

2. Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten

- Grote beschrijving van de reikwijdte en verwachte effecten van mogelijke oplossingsrichtingen in de verkenning voor een omwisselbesluit. Het betreft hier een indicatie van de denkbare oplossingsrichtingen en instrumenten, zoals die bij start in beeld kunnen zijn en onderzocht zullen worden. Bij de verwachte effecten moet in ieder geval ingegaan worden op het doelbereik. Evenals op de (sociaal-economische) effecten op een gebied, waaronder de toekomst voor de landbouw, (neven)effecten op de leefbaarheid, milieu en leefomgeving.
- Voor zover mogelijk; inzicht op hoofdlijnen in het maatschappelijk en politiek-bestuurlijk draagvlak voor de denkbare oplossingsrichtingen. In het geval van een voornemen tot een omwisselbesluit wordt dit draagvlak tevens geplaatst in het perspectief van uitvoering van voorziene maatregelen.

3. Besluitvorming en daarbij betrokken partijen

- Rol- en verantwoordelijkheidsverdeling, in het bijzonder het eigenaar-/trekkerschap gedurende de verkenning voor het omwisselbesluit.
- Een bestuurlijk-juridische paragraaf die aangeeft welke formele procedures (mogelijk) doorlopen moeten worden in de verkenning van het omwisselbesluit en welke procedures verwacht worden in navolgende fasen.
- Verantwoording over de voorafgaande gebiedsparticipatie (participatieproces) met motivering wat met de opbrengsten van de participatie is gedaan / hoe deze tot verkenning van het omwisselbesluit hebben geleid.
- Inzicht is gegeven in de voorziene gebiedsparticipatie gedurende de verkenning en hoe democratische vertegenwoordigingen betrokken zijn en blijven.

4. Financiën en risico's

- Omschrijving en onderbouwing van de kosten van de uit te voeren activiteiten voor verkenning van het omwisselbesluit en de dekking van deze kosten voor de verkenning. Dit betreft de verdeling van wie wat betaalt aan de kosten van de verkenning en de bronnen voor bekostiging.
- Zicht op kosten voor realisatie: omschrijving en onderbouwing via een indicatieve raming van de investeringskosten bij realisatie van de mogelijke oplossingsrichting(en) die verkend worden. En voor zover relevant de structurele kosten van beheer en onderhoud en/of exploitatie, voor de mogelijke oplossingsrichting(en) die verkend worden.
- Zicht op dekking voor realisatie: beschrijving van het voorlopig budget voor de oplossingsrichting(en) die verkend worden en een voorlopig voorstel voor de dekking van de kosten bij realisatie van dit voorgestelde maatregelpakket. Dit betreft de voorlopige verdeling van wie wat betaalt aan de kosten van het maatregelpakket (Rijk, gebiedspartijen met bijbehorende bronnen voor bekostiging en/of financiering), inclusief het voorziene kasritme.
- Bij het voorgaande punt wordt bij het nemen van de beslissing start verkenning omwisselbesluit in ogenschouw genomen hoe zich dit verhoudt tot het indicatieve budget voor het gebiedsprogramma en de andere daarin voorziene maatregelpakketten voor het betreffende gebied.⁹ Pas aan het einde van de verkenning wordt met een omwisselbesluit het taakstellend budget en de dekking voor het maatregelpakket vastgesteld.
- Omschrijving van de risico's bij de verkenning voor het omwisselbesluit en de voorziene beheersmaatregelen (bijvoorbeeld: politiek-bestuurlijk, doelbereik, financieel, juridisch, technisch, organisatorisch, ruimtelijk, maatschappelijk, risico's op eventuele "lock-in" effecten)

5. Aanpak verkenning met planning en mijlpalen

- Globale beschrijving van de beoogde aanpak en planning van de verkenningsfase (in principe één jaar, in uitzonderlijke gevallen maximaal twee jaar).
- Beschrijving van wanneer welke volgende stappen in besluitvorming voor planuitwerking dan wel realisatie verwacht worden, binnen de voorgestelde planning.

⁹ Dit punt is toegelicht met het volgende voorbeeld: Stel voor gebiedsprogramma X is een indicatief budget voorzien van 200. Na twee jaar wordt een aanleiding geconstateerd voor een voornemen tot een omwisselbesluit, dat betrekking heeft op 10% van de maatregelen uit het gebiedsprogramma met ca 10% bijdrage aan doelbereik voor het gebied. In het voornemen voor het beoogde omwisselbesluit is een alternatieve oplossingsrichting in beeld. Indien een indicatieve kostenraming van die denkbare alternatieve oplossingsrichting 100 zou bedragen en de beoogde dekking kan niet uit andere bronnen dan het Transitiefonds worden bekostigd, dan is niet zonder meer te beslissen tot start van een dergelijke verkenning.

Bijlage

Informatieprofiel voor Opleverbeslissing

Een opleverbeslissing wordt genomen op basis van een opleverrapportage. De opleverrapportage bestaat uit twee delen; in een *eindverslag* wordt gerapporteerd over het gerealiseerde maatregelpakket, doelbereik, besluitvorming en participatie en in een *eindafrekening* is de financiële verantwoording van het gerealiseerde maatregelpakket opgenomen.

Het *eindverslag* bestaat ten minste uit de onderstaande onderdelen:

Omschrijving van het gerealiseerde maatregelpakket

- Omschrijving van alle gerealiseerde maatregelen.
- Hierbij zijn mogelijke afwijkingen ten opzichte van de oplossingsrichting aan de start van de realisatiefase inzichtelijk gemaakt, inclusief een motivatie van deze afwijkingen en hoe deze afwijkingen zijn ontstaan.

Gerealiseerd doelbereik

- Omschrijving van het gerealiseerde doelbereik van het uitgevoerde maatregelpakket.
- Omschrijving van het mogelijke verschil van het doelbereik van het gerealiseerde maatregelpakket ten opzichte van de verwachting bij start realisatie.

Betrokken partijen

- Een weergave van het verloop van de bestuurlijke samenwerking gedurende de realisatiefase.
- Op hoofdlijnen is weergegeven hoe de participatie van gebiedspartijen gedurende de realisatie heeft plaatsgevonden en wat met de resultaten van deze participatie is gedaan.

Verkregen inzichten

- Een beschrijving van de lessen (uitdagingen/succesfactoren) die zijn geleerd bij de realisatie van het maatregelpakket.
- Hoe deze inzichten meegenomen worden en vertaald naar de (voorbereiding van) realisatie van andere maatregelpakketten.

De *eindafrekening* bestaat ten minste uit het onderstaande onderdeel:

Financiële verantwoording

- Overzicht van de totale kosten van het gerealiseerde maatregelpakket ten opzichte van de begrote kosten bij aanvang. Hierbij is inzichtelijk gemaakt wat de bronnen van de middelen en de financierende (publieke en private) partijen zijn.
- Overzicht van de mee- en tegenvallers tijdens de realisatiefase, inclusief reflectie op vooraf ingeschatte risico's.
- Omschrijving hoe mogelijke extra benodigde bekostiging om het maatregelpakket af te ronden tot stand is gekomen / welk overschot aan middelen indien werkelijke kosten lager uitvielen dan begroot terugvloeit naar betreffende financieringsbron.
- Kosten en dekking van structureel beheer en onderhoud.
- Een accountantsverklaring en slotdeclaratie zijn onderdeel van de eindafrekening.

Deze Spelregels Meerjarenprogramma Transitie Landelijk
Gebied zijn een uitgave van:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

November 2022 | Publicatie-nr. 22407986